

שם המספר, אותיות השימוש (וכל"ב) ונטיית מילות היחס

שם המספר

המספר המונה

המספר המונה משמש למנייה (ספירה) של עצמים. בדרך כלל סופרים את העצמים שמופיעים לאחר המספר. יש לבדוק אם השם הנספר הוא זכר או נקבה ולהתאים את שם המספר על פי מינו של שם העצם.

את מין שם העצם קובעים על פי צורת היחיד של שם העצם לאחר שצירפנו אליו שם תואר מתאים. לדוגמה, שולחן ארוך (זכר יחיד), ולכן – שולחנות ארוכים (זכר רבים) וונה לבנה (נקבה יחידה), ולכן – יונים לבנות (נקבה רבות)

א. במספרים 1-10 יש לבדוק אם השם הנספר מופיע בצורת הנפרד (בצירוף לא מיוחד) או בצורת הנסמך (בצירוף מיוחד). לדוגמה:

✧ ארבעה בנים (צירוף לא מיוחד) ארבעת הבנים (צירוף מיוחד)

✧ ילד אָחַד (צירוף לא מיוחד) אָחַד הילדים (צירוף מיוחד)

✧ שְׁלוֹשׁ אימהות (צירוף לא מיוחד) שְׁלוֹשׁ האימהות (צירוף מיוחד)

זכר		נקבה		
נסמך	נפרד	נסמך	נפרד	
(פצ'ול'ף מ'ודע)	(פצ'ול'ף א מ'ודע)	(פצ'ול'ף מ'ודע)	(פצ'ול'ף א מ'ודע)	
אָחַד ה-	אָחַד	אָחַת ה-	אָחַת	1
שני ה-	שניים (- בן)	שתי ה-	שתיים (- בת)	2
שלושת ה-	שלושה	שלוש ה-	שלוש	3
ארבעת ה-	ארבעה	ארבע ה-	ארבע	4
חמשת ה-	חמישה	חמש ה-	חמש	5
ששת ה-	שישה	שש ה-	שש	6
שִׁבְעַת ה-	שִׁבְעָה	שִׁבְעֵי ה-	שִׁבְעָה	7
שמונת ה-	שמונה	שמונה ה-	שמונה	8
תִּשְׁעַת ה-	תִּשְׁעָה	תִּשְׁעֵי ה-	תִּשְׁעָה	9
עשרת ה-	עשרה	עשר ה-	עשר	10

הערות:

(1) למספר 2 יש גם צורת נסמך שאינה מיוחדת, למשל שתי ילדות, שני ספרים, וכו'

(2) המילה עֲשָׂרוֹת מציינת קבוצות של עשרה (אנשים, חפצים, מספרים וכו'), למשל, לכיכר הגיעו עֲשָׂרוֹת רבות של מפגינים, ובנסמך – עֲשָׂרוֹת, למשל, עֲשָׂרוֹת אלפי המאמינים הגיעו לעיר הקודש בתחילת השבוע.

כתב, הוסיף הערות והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית – ראשליצ

ב. במספרים 11-19 לצירוף המיודע ולצירוף הלא מיודע יש אותה הצורה.

✧ אחד עשר ספרים ✧ חמש עשרה מדינות
 ✧ אחד עשר הספרים ✧ חמש עשרה המדינות

זכר (עשר)	נקבה (עשרה)	
אחד עשר	אחת עשרה	11
שנים עשר	שתים עשרה	12
שלושה עשר	שלוש עשרה	13
ארבעה עשר	ארבע עשרה	14
חמישה עשר	חמש עשרה	15
שישה עשר	שש עשרה	16
שבעה עשר	שבע עשרה	17
שמונה עשר	שמונה עשרה	18
תשעה עשר	תשע עשרה	19

המספר הסתמי

מספר סתמי הוא מספר שאינו מונה עצמים, אלא עומד בפני עצמו, ולכן הוא איננו תלוי במין של שם העצם. מספר סתמי יבוא תמיד בנקבה: אחת, שתיים, שלוש, ארבע, חמש...

משתמשים במספר סתמי לצד שם עצם הנושא מספר, לדוגמה:

✧ מספר של קו אוטובוס 248 (שת"י, ארבע, שמונה) נוסע מראשון לציון עד רמת אביב.

✧ עמוד בספר נא לפתוח את הספר בצמוד 23 (צריט וelfe)

✧ מספר טלפון מספר ה66פון fe הוא 4531096 (ארבע, חמשה, אחת, אפס, תשע, ee)

✧ תרגילים או נוסחאות במתמטיקה $22 = 9 + 13$ (elfe צרה + תשע = צריט ושת"י)

ניתן להוסיף את המילה "מספר" לפני המספר הסתמי, לדוגמה:

✧ בית מספר 17 (שבע צרה)

✧ נשיא המדינה הוא האזרח מספר 1 (אחת)

✧ סעיף מספר 64 (שיש וארבע)

מי בלזכר ומי בנקבה? כללים שנדאי לזכור

 זכר	 נקבה
<p>8 לזכר – בסיומת אָה</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ שמונה בנים ✧ שמונה עֶשְׂרֵי תיקים 	<p>8 לנקבה – בסיומת אָה</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ שמונה בנות ✧ שמונה עשרה מחברות
<p>תאריך – היום בחודש בזכר, לפני החודש מילת היחס "ב"</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ תשעה בַּאב ✧ אחד בַּאפריל 	<p>מספר סתמי – תמיד בנקבה</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ מספר תעודת הזהות שלי הוא אפס, שתיים, תשע, שבע, שלוש, חמש ...
<p>אלף / אלפים סופרים תמיד בזכר.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ שלושת אלפים עגבניות/מלפפונים ✧ עשרים ושלושה אלף ילדות 	<p>לפני מאות – בנקבה נסמך</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ שְׁבַע מאות, תְּשַׁע מאות, שְׁלוֹשׁ מאות, חֲמֵשׁ מאות
<p>מיליון סופרים תמיד בזכר</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ ארבעה מיליון נשים/גברים 	<p>שנים / גיל – בנקבה</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ שנת אלפיים ואחת (2001) ✧ דני בן אחת עשרה (שנים)
<p>אחרי המילה פי – בזכר</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ פי שבעה ✧ פי עשרים וחמישה 	<p>פעם / פעמים – בנקבה</p> <ul style="list-style-type: none"> ✧ חמש פעמים ✧ שלוש מאות ותשע עשרה פעם/פעמים
<p>שמות צמח בלזכר שבלזכר:</p> <p>צומת סואן; גרב ארוך; עט אדום; משקפיים עגולים; מספריים חדים; אופניים חשמליים; מכנסיים ישנים; מגפיים יקרים</p> <p>אברי אף לזכר:</p> <p>עפעפיים, נחיריים, שדיים, מותנניים, קרסוליים, אחוריים</p>	<p>שמות צמח בנקבה שבלזכר:</p> <p>פוס גבוהה; הכיכר המרכזית של העיר; כיכר לחם גדולה; מחבת חמה; זרוע נטויה; נעליים חדשות; שלשלתי את המעטפה לתוך הקלפי שנמצאת בבית הספר.</p> <p>אברי אף לנקבה:</p> <p>עיניים, אוזניים, שיניים, חניכיים, לחיים, כתפיים, ידיים, ציפורניים, רגליים, שוקיים</p>
<p>שמות שהם לזכר ונקבה (במילון: זוי"ט)</p> <p>סכין חד/חדה; מטבע חזק/חזקה; פנים במשמעות של פרצוף: פנים יפות, וגם במשמעות של צדדים או היבטים: לבעיה יש שלושה פנים: הפן הראשון... הפן השני... רוח, שמש, דרך, תהום – בלשון המקרא זוי"ט, בימינו בעיקר נקבה</p>	

כללים חשובים נוספים

- במספרים 2-10 השם הנספר יהיה ברבים בלבד. מעל 10 ניתן להשתמש ביחיד או ברבים.
 - ✧ 4 שנים, גבינה 5 אחוזים, 10 שקלים, 11 אחוז/אחוזים, 21 שנה/שנים, 314 חתיכה/חתיכות
- בקבוצה מעורבת של זכר ונקבה יבוא המספר בזכר.
 - ✧ שלושה בנים ובנות
- במספרים מעל 20 רק ספרת האחדות נקבעת בהתאם למינו של השם הנספר.
 - ✧ 21: עשרים וְאַחַד חַתּוּלִים *לְצוּמָה* עשרים וְאַחַת חַתּוּלוֹת
 - ✧ 3453: שלושת אלפים ארבע מאות חמישים וְשלוש בְּנוֹת *לְצוּמָה* שלושת אלפים ארבע מאות חמישים וְשלושה בָּנִים

המספר הסודר

המספר הסודר משמש לציון מיקומו של שם העצם ביחס לעצמים אחרים באותה השורה או באותה הסדרה.

- א. המספר הסודר מופיע אחרי שם העצם, לדוגמה: מקום ראשון, שורה חמישית
- ב. למספרים הסודרים 1-10 יש צורה מיוחדת (ראשון, שני, שלישי...)
- ג. לפני המספרים הסודרים מ-11 תבוא ה"א היידוע (אין צורה מיוחדת)

זכר	נקבה
ראשון	ראשונה
שני	שנייה
שלישי	שלישית
רביעי	רביעית
חמישי	חמישית
שישי	שישית
שביעי	שביעית
שמיני	שמינית
תשיעי	תשיעית
עשירי	עשירית
הָאֶחָד עֶשֶׂר	הָאֶחָת עֶשְׂרֵה
הָאַרְבָּעִים וְשְׁלוֹשָׁה	הָאַרְבָּעִים וְשָׁלוֹשׁ

המספר החלקי (שבר)

א. למכנה השבר 2-10 בעברית יש צורה מיוחדת (חצי, שלישי, רבע, חמישית, שישית, שביעית, שמינית, תשיעית, עשירית).

ב. במספר החלקי מתאימים את המונה למינו של המכנה.

(1) **מכנה בזכר**: חצי, *eife*, רבצ: שני שלישים, שלושה רבעים, חמישה חצאים

✧ לפני המילים של, מ-/מן, יבוא המכנה ברבים, לדוגמה:

שני שלישים של הכמות; **שלושה רבעים** מהעוגה

✧ בצירוף סמיכות יבוא המכנה בצורת הנסמך, לדוגמה:

✧ **שלושת רבעי** השטח; **שני שלישי** המעגל

(2) **מכנה בנקבה**: חמישית עד עשירית: שתי חמישיות, שלוש שישיות, שש עשיריות

(3) כשהמכנה מ-11 ומעלה, המונה והמכנה בנקבה (צורה רגילה), לדוגמה:

$$\frac{11}{23} \text{ אחת עשרה חלקי עשרים ושלוש } eife$$

$$\frac{218}{479} \text{ מאתיים ושלשים וארבע מאות שבעים ותשע } eife$$

ג. למספר החלקי $\frac{1}{2}$ יש שתי צורות נפרד: **חצי** או **חצי** וצורת נסמך אחת: **חצי**

בצורת הנסמך (כאילו בסמיכות): **חצי** / **חצי** מהבית; **חצי** / **חצי** של רבע הוא שמינית

בצורת הנסמך (במבנה סמיכות): **חצי** מנה; **חצי** הכמות; **חצי** לחם; **חצי** עולם

מספר מעורב (שלם + שבר)

יש לומר בסדר הזה:

מספר שלם + שם העצם + שבר

$7\frac{1}{2}$ תפוחים יש לומר: **שבעה תפוחים וחצי**

$3\frac{1}{4}$ ק"ג יש לומר: **שלוש קילוגרמים ורבע**

$2\frac{1}{3}$ כוסות מים יש לומר: **שתי כוסות מים ושליש**

אותיות השימוש וכל"ב

ניקוד אותיות השימוש וכל"ב לפני שם המספר

אותיות כל"ב	וי"ו החיבור	
<ul style="list-style-type: none"> ✧ ניפגש בְּאַרְבַּע אחר הצהריים. ✧ קנינו מתנות לְחֶמֶשׁ עובדות. ✧ בְּשִׁבְעִים אחוזים תמכו בהצעה. 	<ul style="list-style-type: none"> ✧ בכיתה שלושים וְתֵשַׁע תלמידים 	א. אותיות וכל"ב ינוקדו בדרך כלל בשווא קָ
<ul style="list-style-type: none"> ✧ יש מקום לְעֵשְׂרָה אורחים. ✧ התקשרתי אליו בְּחֶמֶשׁ עשרה פעמים. ✧ ניצחנו בְּחֶמֶשׁת המשחקים. 	<ul style="list-style-type: none"> ✧ שתי בנות וְעֵשְׂרָה בנים ✧ הותקנו עשרים וְחֲמִישָׁה מזגנים במפעל. 	ב. לפני <i>Ten</i> אותיות וכל"ב תנוקדנה בתנועת החטף
<p>בכ"ל בחיריק – ב, פ, ל בְּשִׁמוֹנָה מקומות שונים; בְּשְׁלוֹשָׁה אחוזים; ארוחה לְשָׁנָיִם</p>	<p>וי"ו בשורוק – ו שלושים וְשִׁמוֹנָה כוכבים; עשרים וְשִׁתַּיִם שאלות; אלפיים וְשְׁלוֹשִׁים תיירים</p>	ג. לפני שם מספר המתחיל ב <i>kie</i> ק – וי"ו תנוקד בשורוק, ואותיות בכ"ל בחיריק
X	<p>וי"ו בשורוק – ו 90 ילדות וּמֵאָה ילדים; אלף וּמֵאָתַיִם לקוחות</p>	ד. לפני <i>מאה, מאתיים</i> תנוקד הוי"ו בשורוק
X	<p>וי"ו בקמץ – ו עשרים וְשִׁבְעָה; שתיים וְחֲצִי; שמונים וְשֵׁשׁ; אחד וְרִבֵּעַ; תשעים וְתֵשַׁע</p>	ה. לפני <i>כבא, חצו, ee, שבא, תשא</i> תנוקד הוי"ו בקמץ

צורות שצריך לזכור!

מילת היחס	הצורה התקינה 😊	צורה שגויה ☹️
בְּשָׁבִיל	בְּשָׁבִילְךָ, בְּשָׁבִילְכֶם, בְּשָׁבִילָם	* בשבילך, בשבילכם, בשבילָם
מִן	מִמֶּנּוּ (= מן+הוא), מִכֶּם	* ממנו, מִמְּכֶם
אֵין	אֵינְנוּ (= אין+הוא וגם אין+אנחנו)	* איננו
אֶת	אֶתְּךָ, אֶתְכֶם, אֶתְלָם	* אותך, אותם
עַל	עָלֶיךָ	* עָלֶיךָ
בֵּין	בֵּינֵינוּ, בֵּינֵיכֶם, בֵּינֵיהֶם	* בני, בניכם, בנינו, בנם
כְּמוֹ	כְּמוֹכֶם, כְּמוֹכֶן, כְּמוֹהֶם, כְּמוֹהֶן	* כְּמוֹכֶם, כְּמוֹכֶן, כְּמוֹהֶם, כְּמוֹהֶן
אֶצֶל	אֶצְלָכֶם, אֶצְלָכֶן, אֶצְלָם, אֶצְלָן	* אֶצְלָכֶם, אֶצְלָכֶן, אֶצְלָהֶם, אֶצְלָהֶן
אֶל	אֶלֵיכֶם, אֶלֵיהֶם	* אֶלֵיכֶם, אֶלֵיהֶם
עִם	עִמָּךְ, עִמָּכֶם	* עִמָּךְ, עִמָּכֶם

שימו לב להבדל בין **אל** לבין **אל ידו**:

על יד (=ליד, סמוך) – על ידי, על ידם, על ידו, על ידכם, על ידם ... (צורה קצרה)
על ידי (=בעזרת, באמצעות) – על ידיך, על ידיו, על ידכם, על ידיהם ... (צורה ארוכה)

שימו לב: חלק מנטיית מילת היחס **בין** על דרך היחיד, וחלק מנטיית המילה על דרך הרבים:

אל דרך היחיד: בֵּינִי, בֵּינְךָ, בֵּינָה, בֵּינָה, בֵּינָם (צורה קצרה)

אל דרך הרבים: בֵּינֵינוּ, בֵּינֵיכֶם, בֵּינֵיהֶם, בֵּינֵיהֶן (צורה ארוכה)